

KLIPPEOEN

Bællaminje frå Áker

Om vinteren var fårene altid hjemme i »fårahúzed«, indtil de havde »ønnad« (læmnet). Det var spændende, om hvert får fik de reglementerede to lam, om de levede begge, eller der kun kom ét. Det skete tiere, at der kom tre lam, og så skulle der løbes tit og tæt med en patteflaske. Som regel gik det godt. Så snart fårene kunne sættes ud, skulle der muges i fårhuset, og det var en skrap omgang. Der var vinteren igennem blevet strøet med hel halm, for den opsugede ajlen bedst, men det var et drøjt arbejde at trække sådan halmgødning ud, og så var der så gruelig stramt af ammoniak-dampe, at både øjne og næse løb i vand. Vi hostede og nøs, men så kom far altid med det gamle ortoj: »Tormánada rajn á fáramánada sne e lessá gott som fáramøj på jørn«.

Far startede med lucernedyrkning på ca. 1 skp. land nede i havbakkerne. For at få lucernen til at slå an var der hentet et lille læs podejord hos *Blem*, Værmelandsgård. Den første lucerne blev kun brugt som grønt tilskudsfoder til svinene, og de var glade for den. Inden morgensyslerne trillede far ned efter en børfuld, og så var det passende tid for karle og piger at stå op. Lucernen blev i dagens løb skåret på en hakkelseskiste, som var lavet til det samme. Engang kom der en barne-

Skole
i Áker

finger i kniven. Det gav jo stor opstandelse, og der blev travlt med at få et par heste for ponyvognen og komme op til dr. *Carlsen* og få fingeren syet på plads igen. Fingeren klarede sig og voksede snart fast igen. Lucernedyrkningen blev hurtigt udvidet, men dog kun på den måde, at der blev udlagt et halvt skifte hvert år. Nu blev det skik, at det var karlens morgensyssel sammen med daglejereren at hente et læs lucerne hjem til staldfodring.

Om efteråret var far hver morgen en tur ude på bakkekanten for at se, om der var drevet »ædja« i land. Den

skulle bruges til vinterdækning af roedyngerne. Var der »ædja«, var det om hurtigst muligt at komme ned til havet og få kørt noget sammen i bunker, for hvis vinden drejede, kunne »ædjan« drive til havs igen, inden der var gået en halv dag. Enkelte år kom der så meget, at vi kunne sende bud til naboerne, om de ville komme og samle »ædja«.

Fars interessanteste tidsfordriv foregik i huggehuset. Asketræsplanker var på lager og blev skåret ud til hammelstokke, svingler, kæpstokke og vognkæppe. Det drøjeste var fodskæring til vogndrætter, men det gav varme, og en vogndræt skulle der altid være i reserve. En fastvognsklo og en akselbænk blev der også lavet. Vognkloen var det drøjeste, håndskæring af en 7-tommers klods. Der kunne altså – bortset fra hjulene – laves en fast-

DE BORNHOLMSKE HJEMSTAVNSFORENINGER

**Bornholms
Hjemstavnsforening
af 1942**

Fung. formand: Arne Brandt,
Rådmand Steins Allé 73, 2000 F.
Tlf. 74 64 55.

Kasserer og næstformand:
Hartvig Krabbe Nielsen,
Frankrigshusene 8, st., th., 2300 S.
Tlf. Asta 582. Giro 597 90.

Sekretær: Arne Johnsen, Dalstrøget 963,
2860 Søborg, tlf. Søborg 2554.

Fru Eva Andersen, Bogensegade 3,
mezz., th., 2100 Ø. Tlf. Øbro 7969.

Jens Rasmussen, Skjoldsgade 73, 2100 Ø.
Tlf. Tria 5898.

Jens O. Pedersen, Beringgårdvej 5,
2650 Hvidovre. Tlf. 49 01 97.

Folke Mogensen, Fåborggade 154,
2100 Ø. Tlf. Tria 9069.

Frede Hjorth, Strandboulevarden 1412 th.,
2100 Ø. Tlf. 97 03 66.

Ejvind Sose, Havdrupvej 36 A, 2700 Brh.,
tlf. Bella 6912.

Redaktør af »Klippegen«: H. Sonne Kofoed,
Classensg. 351 tv., 2100 Ø. Tlf. Øbro 793u.

Foreningens bibliotek: Erik Menveds Vej
4, st., th., er åbent for gratis udlån hver
onsdag kl. 19–21. (I månederne juni,
juli, august den første onsdag i må-
neden).

vogn hjemme i huggehuset. Far lavede også en ny kælseslæde, men det kaldte han »mælstynjerarbjæ«, for det varede i alt fald tre år. Den gamle stokkeslæde holdt ikke længere end, til den nye kunne tages i brug. Den var aldeles opædt af orm. Senere lavede far over nogle år også en ny kane, men her hjalp snedker *Andreas Jensen* til med sammensætningen. Jeg mener, far skar både meder, åg og stævrer til, og snedkeren tappede dem sammen samt lavede kassen og sæderne med »læddika« i. Smed *Jens Lund*, Bakkesmedjen, jernede og beslog alt. *Gunnar Juul Nielsen.*

Forr i tider

Ded må hå vad i dænj dærrinjen, då ja va en hallstor grøbba, som moer forr plasér kallte voss, når vi våuste té, a di spellada »Piblamarken« forr fossta gong i Rønna. Der va såklært ikkje snakk om, a vi tore snæja voss dærud. Vi ajde mæn eenj søkkel, å låna øjen måtte enj ente, forrenj ded va vinjter, å di skujle rastas livæl. Mæn voddan ded så kunje gå té, lære vi le-gott ajle songana udanad, bådde or å mellodier, vælsajtans forrded a dræn-jana på gårana samlades me pajarna

frå nåbolaved, å så spellada gjærna enj å dom på harmonika, å ajle song, å somma danjste åu på gråvakantinj. Vi måtte gott gå hæn å lyes, mæn ente blannas me dom, forrded a di danjste, å ded va søndit, ja, så galed va der åu drænja, der banjada. Når vi va villua å hakkada roer, kunje vi læra enjanj songana, sæl om vi mæn tore ryna, vess får va injan forr hørelse. Når moer va mé, lære vi hænje åu, mæn hon forrmånada voss, a vi skujle passa på. Hanj kunje blé så tåvelia nagger, a hanj kunje sjæltåues åuer, va vi kallte injen vardens tinj. Mæn vi kunje skobba unjan. Ded kunje moer ente, forr så follde hanj bāra bāgætte å flæsskada idå saj. Då vi våuste té, va vi le glā me sjæjled. Vi kunje ju bāra fløtta jemmafrā, å ded behavde hanj fæzelia lid å tænkja på, forr så skujle der ju lajes te arbajd. Sjøddad sæl kunje hanj umulit, bådde forrded ded kosste nåd, å hanj kansje va lid småsammer.

Ded va ente fri forr, a vi va mis-unjse på di bonapiblana, der hadde vad me di sælle i Rønna å sett »Pibla-marken« å bāgætte drokked kaffe enj stå, vår der va kællnara – å ente jom-fru – te å servera. Ded va enj tagg hojere, trode vi. Naj, vi oplæwde ente nānj å delana, forrinj vi blé våusena å reste jemmafrā – å livæl vrælada å lanjtada å haddet nålit me voss sæl.

Om bælla, der ska bort å gå på skoler nu te dās, lanjta jemm, vedd ja injed å. Di hå ju bære rå å lættene forr å tå astå freda autan te manda mārñ, enj a enjanj hadde. Ded va der injinj då, der kunje. Me en månads-løn på 10 kroner hadde di slætt ente rå ted. Kansje ed nåd dærfør, a enj e så urimelia glā ver dialækten å ajle di gamle, plasérleie orn, som ente brøggas mera – pānær å di gamle oppa frå lanned. Di vedd, va enj løvvena-sjøtt, et strānavrāg, enj skobbernakk, et vreddhorn å en habbeligrassa e.

Ellen.

PERSONALIA

Post festum

Den 25. januar fyldte fhv. trafik-kontrollør *E. Sjøvall*, Frederiksværk, 70 år, og samme dag blev vogn- og spillemænd *Poul Andersen*, Falkoner Allé 652 tv., København F, 60 år. – Vi gratulerer post festum!

75 år

Fhv. viceskoleinspektør *O. Bøge-skov-Jensen*, Fuglebakkevej 12, København F, født i Rønne, fylder 75 år den 18. marts.

Viceskoleinspektøren har været hjemstavnsbevægelsen en god mand, medvirket som taler ved flere arrangementer og også støttet os på anden vis, bl. a. med en række udmærkede artikler i »Klippegen«.

Vor bedste lykønskning!

70 år

Vejkonduktør *Gudmund Lærkesen*, Pilevej 7, Roskilde, fylder den 16. marts 70 år og går fra 1. april på pension efter 30 års tjeneste ved Roskilde kommune. Lærkesen, der er fra Knudsker, var en årrække formand for bornholmer-foreningen i Roskilde.

Vi kipper med flaget!

60 år

Den 27. marts runder *Karl Regner-sen*, Prejlerup i Odsherred, født i Sandvig, de 60 år.

Regnersen har været i bestyrelsen for Bornholms Hjemstavnsforening af

1942, men er først og fremmest blevet kendt som aktør. Han har spillet med i de bornholmske komedier lige siden foreningens start og altid hørt til de bedste af de agerende.

Til lykke, Regnersen, og hold dig munter! –ed.

Runde fødselsdage

2. marts: Fru *Anna Kretzschmer*, Randersgade 482, København Ø, født i Rønne, 70 år.

4. marts: Fhv. jord- og betonarbejder *Carlo Sjøquist*, Hedebygade 13 B st., th., København V, 70 år.

9. marts: Receptionschef *Carl Aage Mortensen*, Bårsevej 23, Hvidovre, født i Åker, 60 år.

18. marts: Fru *Amalie Pedersen*, Frederiksborgvej 139, dør D, København NV, født i Sandvig, 75 år.

23. marts: Cykelhdl. *Harald Han-sen*, Nordlundsvej 64, Hvidovre, født i Bodilsker, 60 år.

28. marts: Boghandler *Aage Kofoed*, Grenhusene 79, Hvidovre, født i Rønne, 75 år.

Hjertelig til lykke!

HOLGER MARKUSSEN

statsexam. ejendomsmægler, m. d. e.

Alhambravej 171, 1826 V.

Tlf. 21 55 11.

25 års erfaring i køb og salg.

KLIPPEØEN

Bællaminje frå Åker

Indendørs foregik i min tidlige barndom alting på gammeldags måner. Vi havde flere gange en vandreskomager boende. Han reparerede seletøj, forsålede sko og støvler og syede nye tøfler til far og mor. De blev brugt – og holdt alligevel hele deres levetid – omkring et halvt hundrede år, men de var noget hårde og stive. Hvad for slags læder mon der var brugt?

En vandreskrædder havde vi også boende. Han syede pelse, stortrøjer og det såkaldte bystøj, men vist ikke noget »bællatoj«. Tøjet, der blev brugt, var »jemmaværknad« helt fra fåreklipping, uldvask og kartning.

»Tojana« blev lagt pænt i »toja-korrinj«, en gammel, stor, halmflettet kurv, og senere kom spinderokkene i gang. Derefter fulgte garnvindingen. Garnet blev rullet til nøgler. Hvis det var til strikægarn, skulle garnet tvinde, dvs. at 2 nøgler ad gangen skulle over »rokkamuzen« en gang til. Inden vævningen blev »varpinj« stillet op i stuen. Der var et hul i gulvet med en slidskive, og på bjælken var der sømmet en læderstrop til at holde varpen på plads. Her kunne vi somme tider, når Anna Grønnegård var i godt hu-

mør, få lov til at køre med. Endelig var man kommet så langt, at væven kunne sættes op, og det tog også sin tid at få alle trådene gennem vævskeder og trisser. Så kunne væven gå. Den gik altid og slog så hårdt næsten både nat og dag, i alt fald til ud på aftenen.

Hvor mange gange i årets løb der blev brygget »drekka«, husker jeg ikke, men vandet hertil kogtes i den store vaskemurgryde, »murkjælinj«, hvorfra det hældtes op i et trækar, der var stillet oven på en tønne. Midt i karrets bund var der et hul, hvori var sat en tilspidset stok. Et brækket »tjivaskaft« var udmærket. Omkring stokken var der på bunden snoet en lang »sima« (halmvisk), der dækkede

hele bunden. Oven på denne var der lagt humle og malt samt en visk malurt. Humlehave havde vi selv. Malurten kunne vi gå ud og plukke. Maltet blev købt på Limensgade-møllen. Når vand, humle og malurt havde stået en passende tid, løsnedes der på stokken, og indholdet rislede ned i tøndnen, hvorefter der hældtes mere kogende vand op i overkarret til udtrækning. Der skulle gå længere tid for hver omgang, der hældtes nyt kogende vand på. Tøndens størrelse var målet for, hvor mange gange der hældtes kogende vand op i overkarret, men der blev til 3 ankre fulde. Når tøndnen var omtrent fuld, blev der tilsat udrørt gær. Dette stod så i få dage, hvorefter indholdet hældtes over på ankrene, og så var »drekka« færdigt.

Til »unjarna« var der altid et »drekka«-krus fuldt inde på bordet, så vi kunne forsyne os efter behov.

Gunnar Juul Nielsen.

